

Literaire competentie gestript

TWEE UITGEWERKTE LESSEN ROND GRAPHIC NOVELS

Aan de slag met graphic novels? Dan biedt deze bijdrage je twee uitgewerkte lessen rond graphic novels aan. ‘Een moderne rederijker’ (zie p. 22) herhaalt de bouwstenen van verhaalanalyse, exploreert grafische elementen van het stripmedium en introduceert de term intertekstualiteit. ‘Terug naar Amoras’ (waarvan je de uitwerking op de website van Fons terugvindt) is een onderzoekopdracht via complementair groepswork rond hedendaagse bewerkingen van klassieke Vlaamse stripreeksen.

Op www.tijdschriftfons.be kun je de leerlingendocumenten bij beide lessen downloaden als Word-document, zodat je ze kunt aanpassen aan jouw schoolsituatie, doelpubliek en lessenreeks. De instructies zijn algemeen opgesteld en zullen verfijning nodig hebben. Toch ga ik ervan uit dat de opdrachten inspiratie kunnen bieden. In dit artikel vind je enkele begeleidingssuggesties en aanvullende achtergrondinformatie. **Gino Bombeke**

Over de auteur

GINO BOMBEKE

gaf 14 jaar les in het secundair onderwijs. Momenteel is hij vakbegeleider Nederlands voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen in de regio Mechelen-Brussel en lector aan de SLO Nederlands van de KU Leuven.

EEN MODERNE REDERIJKER

De graphic novel *Stijloefeningen – 99 manieren om een verhaal te vertellen* van Matt Madden vertrekt van een banale situatie: een man (Matt Madden) zit te werken, staat op, doet zijn laptop dicht en gaat naar een andere kamer. Boven vraagt iemand hoe laat het is. Madden antwoordt, opent de koelkast en vraagt zich af wat hij kwam zoeken.

De Nederlandse vertaling van deze graphic novel werd uitgegeven bij *Strip Turnhout*. Samen met vzw *Kunst in zicht* kwam een educatief project tot stand

dat ingaat op de grafische roman als kunstvorm, visuele geletterdheid (het variatieprincipe) en het ontwikkelen van eigen muzisch-creatieve acties. Alle informatie vind je op <http://www.kunstinzicht.be/publicaties/stijloefeningen>. Het groepspakket bevat 20 van de 99 stijloefeningen, wat voldoende is om deze uitgewerkte les in de praktijk te brengen. De les op p. 22 (en op www.tijdschriftfons.be) focust op het gebruik van deze graphic novel binnen het vak Nederlands. Centraal staan de verhaalelementen: vertelperspectief, genre, ruimte, tijd en chronologie, spanningsopbouw, verhaalstructuur en motief. Belangrijk is

dat de leerkracht de leerlingen uitdaagt om oog te hebben voor details en hun antwoorden te verfijnen aan de hand van Maddens werk.

TERUG NAAR AMORAS

Het stappenplan op de *Fons*-website laat leerlingen in groepen van drie een herwerking van een Vlaamse stripreeks onderzoeken, vanuit verschillende invalshoeken. Ik bracht er vier aan, zodat er binnen elke groep keuzemogelijkheid

is. Bij het uitvoeren van deze opdracht is het belangrijk de planning (duidelijke deadlines) en timing (vooral in fase 2) scherp te stellen.

Je kunt als leerkracht variëren in de mate waarin je de leerlingen vrijheid geeft. Houd er rekening mee dat de kwaliteit van de tussenstappen een sterke invloed heeft op de kwaliteit van het eindresultaat. Je kunt er bijvoorbeeld voor kiezen om leerlingen van de tussenstappen (de vragen van het interview, de bronnen voor de zoekopdracht, de poster in stap 2, de aandachtspun-

ten bij het lezen in stap 4...) een eerste versie aan jou te laten bezorgen. Zo kun je hun gericht feedback geven.

Begeleid leerlingen bij hun individuele opdracht. Daag hen uit verder te gaan dan de evidente mogelijkheden (eigen familie en Wikipedia). Verwijs door naar *Het Archief voor Onderwijs*, vrtnws.be en de archiefsite cobra.be. Stripauteurs en -tekenaars zijn regelmatig terug te vinden op beurzen of op signeersessies in de lokale stripwinkel. Leerlingen kunnen met hen in dialoog gaan. Ook striphandelaars zullen leerlingen graag verder helpen.

Onderstaande tabel is een leidraad bij de spin-offs. Naast het genre van de herwerking vind je enkele titels van populaire films en tv-reeksen. Je kunt er als leerkracht voor kiezen om leerlingen niet de hele spin-off te laten lezen, maar telkens de eerste twee albums. Zo nivelleer je het verschil in leesinspanning. Leerlingen kunnen zo na een positieve leeservaring kiezen om bij de volgende boekopdracht de rest van de reeks te lezen.

Spin-off	Oorspronkelijke reeks	Eerdere bewerkingen	Genre van de herwerking
Amoras (6 albums)	Suske en Wiske	<i>Junior Suske en Wiske</i> Televisiepoppenserie (jaren 70) Tekensfilms (jaren 80) <i>Suske en Wiske musical</i> (1994) <i>De spokenjagers – musical</i> (2002) <i>De Texas rakkers – animatiefilm</i> (2009) <i>Kronieken van Amoras</i> (2017)	Mystery thriller (<i>Lost</i> , <i>Shutter Island</i> , <i>The Game</i>) Tijdreizen (<i>The Butterfly Effect</i> , <i>Back to the Future</i> , <i>Source Code</i> , <i>Looper</i>)
J.ROM album 1-3 (<i>Schaduw</i> , <i>Helder</i> , <i>Verblind</i>)	Personage in Suske en Wiske	<i>De gouden stuntman</i> <i>De wonderbare reizen van Jerom</i> De bewerkingen bij <i>Suske en Wiske</i>	Origin story (<i>Iron Man</i> , <i>Ant-man</i> , <i>Batman Begins</i>)
J.ROM album 4-5 (<i>Bloedmaan</i> , <i>Rode sneeuw</i>)			Thriller (<i>Silence of the Lambs</i> , <i>Gothika</i> , <i>Psycho</i>)
Fanny K.	Personage in Kiekeboe	<i>Het witte bloed – oorspronkelijk tv-serie / tv-film</i> (1992) <i>Misstoestanden – oorspronkelijk film / cd met soundtrack</i> (2000) <i>Baas boven baas – theaterstuk</i> (2007)	Misdadthriller (<i>Sleeping with the Enemy</i> , <i>The Fugitive</i>)
De moordenaar van Lucky Luke	Lucky Luke		Western (<i>Deadwood</i> , <i>Unforgiven</i> , <i>For a Few Dollars More</i>) Whodunit (<i>The Girl with the Dragon Tattoo</i> , <i>Gone Girl</i> , <i>Memento</i> , <i>Identity</i>)
Red Rider	Nog niet verschenen		
Jommeke	Nog niet verschenen, nog geen titel bekend		

Een moderne rederijker

De New Yorkse striptekenaar Matt Madden kun je zonder probleem een hedendaagse rederijker noemen. In zijn graphic novel *99 manieren om een verhaal te vertellen* vertrekt hij van één concrete, banale situatie. Die gebruikt hij als sjabloon om creatief aan de slag te gaan. Madden verkent de mogelijkheden van het medium door te spelen met verhaalelementen, grafische elementen en intertekstualiteit.

Oriënteren

- 1 Beschrijf het verhaal dat je in Maddens sjabloon terugvindt.
- 2 Welke details vind je in de achtergrond terug? Bekijk hiervoor elk plaatje afzonderlijk.
- 3 Bekijk de manier waarop de tekst is weergegeven. Verklaar de verschillen die je tussen de vier tekstfragmenten vaststelt.

Voorbereiden

- 4 Denk aan de bouwstenen voor een verhaal (verhaalanalyse). Welke technieken heeft een auteur om zijn verhaal op te bouwen en er spanning in te stoppen? Noteer alle **verhaalelementen** die je kent. Hoe kan een auteur hiermee spelen?
- 5 Maak een overzicht van alle **grafische elementen** in een stripverhaal. Denk ook aan camerastandpunten bij fotografie of film. Hoe kan een filmmaker hiermee spelen?
- 6 Hiernaast vind je een voorbeeld uit Urbanus. Dit stripfiguur doet iets wat eigenlijk in een andere stripreeks thuishoort. Gebruik dit voorbeeld om de betekenis van **intertekstualiteit** uit te leggen. Ken je nog andere voorbeelden uit films of boeken?

Uitvoeren

- 7 In groepen van vier krijg je een bundel met fragmenten uit Maddens *99 manieren om een verhaal te vertellen*. Beschrijf voor elke manier wat er precies aan de hand is.
- 8 Gebruik de categorieën uit **Voorbereiden** om een taxonomie op te stellen.

Reflectie (en uitdaging)

- 9 Wat heb je bijgeleerd tijdens deze opdracht?
- 10 Zou je Madden omschrijven als een kunstenaar of niet?
- 11 Kijk je anders naar stijl en de manier waarop een verhaal verteld wordt?
- 12 Je leraar vertelt je wat *Ou-li-po* is. Verzin een originele manier om deze in je dagelijkse leven toe te passen. Over een week gaan we na of je dit hebt kunnen volhouden en wat de reactie van andere mensen was.